

Додаток

до наказу Міністерства освіти
і науки України
від 20. 02. 2015 № 192

Орієнтовні вимоги до змісту атестаційних завдань

Загальні положення

Державна підсумкова атестація (далі – атестація) учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти проводиться відповідно до Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 30 грудня 2014 року № 1547, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 14 лютого 2015 року за № 157/26602.

Атестація проводиться у письмовій формі з навчальних предметів інваріантної складової типових навчальних планів для загальноосвітніх навчальних закладів.

Завдання для проведення атестації **укладають вчителі** відповідного фаху, **погоджує педагогічна рада та затверджує керівник навчального закладу**. Завдання для проведення атестації з української мови у формі ЗНО укладаються Українським центром оцінювання якості освіти. Завдання мають відповідати державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки учнів, визначеним навчальними програмами, затвердженими Міністерством освіти і науки.

Український центр оцінювання якості освіти надсилає навчальним закладам результати ЗНО з української мови, які зараховуються як результати атестації, про що видається відповідний наказ керівника навчального закладу.

При складанні розкладу проведення атестації необхідно передбачити два-три дні для підготовки до проходження атестації з кожного предмета.

Частина учнів 11-го класу може обрати історію, а інша - математику. Щодо предметів за вибором в 11-му класі, то кожен (- на) учень (учениця) може обрати будь-який предмет, винесений на атестацію. У загальноосвітніх навчальних закладах (класах, групах) з поглибленим вивченням предметів, спеціалізованих навчальних закладах, ліцеях, гімназіях, колегіумах таким предметом за вибором може бути той, що вивчався поглиблено.

Випускники з населених пунктів Донецької та Луганської областей, що тимчасово неконтрольовані державною владою, а також з Автономної Республіки Крим і м. Севастополь, які встигли зареєструватися на ЗНО до 20 лютого, проходять атестацію з української мови і літератури у формі ЗНО - 24 квітня.

Інші випускники з тимчасово неконтрольованих територій можуть реєструватися для проходження ЗНО до 20 квітня. У такому випадку вони проходять атестацію у формі ЗНО з української мови і літератури – 9 червня, а ЗНО з усіх інших предметів – за розкладом основної сесії (з 3 по 26 червня). Якщо з поважних причин випускник (випускниця) не зміг (змогла) з'явитися 9 червня на тестування з української мови та літератури, він

(вона) матиме можливість пройти атестацію у формі ЗНО з цього предмета 27 червня 2015 року.

Бали за атестацію в основній та старшій школі виставляються у класному журналі у колонку з написом «ДПА» без зазначення дати після колонки з написом «Річна».

Результати атестації виставляються у додатки до свідоцтв про базову загальну середню освіту та до атестатів про повну загальну середню освіту у графі «державна підсумкова атестація» та враховуються при визначенні середнього балу атестата.

У школах (класах), у яких вивчення предметів здійснюється мовами національних меншин чи іноземними мовами, атестація може складатися мовою вивчення предмета.

Випускникам загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали міжнародний сертифікат (диплом) мовного іспиту у поточному навчальному році (Deutsches Sprachdiplom (DSD), Goethe-Zertifikat B1, Goethe-Zertifikat B2 - німецька мова; DELF/DALF - французька мова; IELTS, TOEFL, Cambridge English Language Assessment (FCI), Pearson Test of English (PTE) - англійська мова; D.E.L.E. - іспанська мова) рівня B-1 - для загальноосвітніх навчальних закладів, B-2 - для спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов, результати зазначених іспитів зараховуються як атестація. У додаток до атестата про повну загальну середню освіту виставляється атестаційна оцінка з цих предметів 12 балів.

Оформлення атестаційної роботи

Атестаційна робота оформлюється письмово на аркушах зі штампом школи, дотримуючись вимог оформлення письмових робіт, до прикладу:

У верхній лівій частині титульної сторінки подвійного аркуша ставиться штамп загальноосвітнього навчального закладу. На ньому зазначається дата, до прикладу: 01.06.2015 р. Підписування роботи починається на сьомому рядку титульної сторінки:

*Робота
з державної підсумкової атестації
з української мови за курс початкової (основної, старшої) школи
учня (учениці) 4(9,11) класу
(прізвище, ім'я, по батькові у формі родового відмінка)*

На другій сторінці на перших двох рядках записують вид роботи та назву тексту, до прикладу:

*Диктант
У пошуках слова*

Оформлення відповідей на завдання атестаційної роботи здійснюється учнем (ученицею) на аркушах зі штампом навчального закладу або на спеціальному бланку відповідей, що розробляється навчальним закладом. У чистовому варіанті атестаційної письмової роботи виправлення (крім лексичних, орфографічних помилок) вважаються помилкою і не зараховуються як правильні відповіді.

Атестація у початковій школі

У 4 класах загальноосвітніх навчальних закладів атестація проводитиметься у формі підсумкових контрольних робіт з української мови (мова і читання) та математики. У загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням мовами національних меншин крім атестації з української мови (мова і читання) атестації можуть підлягати результати навчальної діяльності учнів з мови навчання (мова і читання).

Кожна підсумкова контрольна робота проводиться відповідно до календарного планування на другому чи третьому уроці, окрім понеділка і п'ятниці, а також днів перед і після святкових.

На проведення підсумкової контрольної роботи відводиться 1 академічна година (один урок): 5 хв. – на пояснення змісту роботи та інструкції щодо її виконання і 35 хв. – на її виконання. Тексти підсумкової контрольної роботи вчитель записує до початку уроку на дошці або заздалегідь друкує на окремих аркушах і перед уроком роздає кожному учневі (учениці).

Бали за атестацію з української мови (мова і читання) та математики виставляються у класному журналі під датою її проведення. На правій сторінці класного журналу у розділі «Зміст уроку» здійснюється запис «Підсумкова контрольна робота. Державна підсумкова атестація».

Результати атестації у 4 класі з української мови (мова і читання) та математики не враховується при виставленні річних оцінок.

Зміст завдань для підсумкових контрольних робіт формується відповідно до державних вимог щодо навчальних досягнень, визначених Програмами для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи (– К. : Початкова школа, 2006; 2007; Программы для средней образовательной школы с русским языком обучения. 1-4 классы. - К.: Початкова школа, 2006; Програма «Українська мова» для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів з румунською, молдовською та угорською мовами навчання – Чернівці: Букрек, 2007).

Завдання для підсумкових контрольних робіт розробляються вчителем початкових класів, погоджуються педагогічною радою та затверджуються керівником навчального закладу. **Зміст підсумкової контрольної роботи для атестації з української мови** (мови навчання) може формуватись з тексту для *диктанту* або *списування* (з пропущеними орфограмами) для виявлення правописних умінь і *завдань до тексту: творчого* на побудову зв'язного висловлювання для перевірки мовленнєвих умінь та *завдань для перевірки мовних знань*.

Визначенню рівня навчальних досягнень з української мови (мови навчання) підлягають *мовні знання* з усіх розділів початкового курсу української мови (мови навчання): *мовленнєві* (вміння будувати зв'язний текст, використовувати засоби виразності мови, висловлювати власну думку) і *правописні* уміння учнів.

Зміст підсумкової контрольної роботи для атестації з читання може формуватись з тексту для *читання мовчки* для перевірки сформованості навичок читання, *завдань до тексту* для перевірки *розуміння змісту*

прочитаного, уміння *працювати з текстом і творчого* на побудову висловлювання власної думки до змісту прочитаного. Визначенню рівня навчальних досягнень учнів з читання підлягають *сформованість навичок читання і розуміння змісту* прочитаного тексту.

Підсумковому визначенню рівня навчальних досягнень з математики підлягають сформованість знань і умінь відповідно до таких змістових компонентів навчального матеріалу: *натуральні числа, арифметичні дії з натуральними числами; задачі; числові вирази; частини; величини; геометричні фігури; вимірювання величин.*

Зміст атестації у формі підсумкової контрольної роботи рекомендуємо формувати з таких завдань: *складеної задачі на 3 дії; виразу з багатоцифровими числами на визначення порядку дій (з дужками); на порівняння і перетворення величин; знаходження частини від числа; застосування геометричного матеріалу.*

Атестація в основній школі

Українська мова

Проходження атестації з української мови є обов'язковим.

Ефективною формою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності учнів є **контрольний текстовий диктант**. Перевірці підлягають уміння правильно писати слова на вивчені орфографічні правила, ставити розділові знаки відповідно до опрацьованих правил пунктуації, належним чином оформляти роботу. Перевірка здійснюється фронтально за звичною методикою.

На проведення атестації відводиться 1 астрономічна година. Відлік часу ведеться від початку читання вчителем тексту.

За обсягом тексти диктантів повинні містити 160 -170 слів.

Визначаючи кількість слів у диктанті, враховують як самостійні, так і службові частини мови.

Нормативи оцінювання диктанту

Бали	Кількість помилок	Бали	Кількість помилок
1	15-16 і більше	7	4
2	13-14	8	3
3	11-12	9	1+1(негруба)
4	9-10	10	1
5	7-8	11	1(негруба)
6	5-6	12	-

Українська література

Атестація з української літератури у 9 класі (за вибором навчального закладу) проводиться у формі тестування.

Тривалість виконання завдання в письмовій формі - 90 хвилин (час на вступну бесіду та інструктаж не враховується).

Учитель довільно визначає варіанти тестів для кожного (-ої) учня (учениці), але так, щоб учні за сусідніми партами не виконували однакові варіанти.

Кожен тест рекомендується складати із завдань різної форми:

-завдання з вибором однієї правильної відповіді, яке містить чотири або п'ять варіантів відповідей, з яких одна правильна;

-завдання на установлення відповідності між елементами лівої та правої колонок;

-завдання відкритої форми з короткою відповіддю, що передбачають уписування відповіді у вигляді слова, словосполучення чи речення.

У випадку написання розгорнутої відповіді на запропоноване запитання, учні дають розгорнуту відповідь, формулюють і коментують проблему, порушену в художньому творі, позицію автора, зазначають, чи погоджуються вони з позицією автора, й аргументують свою думку. Обсяг відповіді: 100-200 слів.

Світова література

Завдання для атестації зі світової літератури в 9 класі повинні охоплювати навчальний матеріал 8-х і 9-х класів та містити не менше 10 варіантів завдань різної форми. Якщо кількість учнів у класі менша десяти, кожен (кожна) з них отримує окремий варіант.

На виконання завдання атестації відводиться 90 хвилин (час на вступну бесіду та інструктаж не враховується).

Завдання призначені для комплексної перевірки знань з навчального предмета і мають бути побудовані таким чином, щоб дати учням можливість проявити вміння аналізувати та інтерпретувати художній текст, виявляти його розуміння, усвідомлення родової й жанрової специфіки, стильової своєрідності, його художнього змісту та особливостей поетики.

Кожен варіант повинен містити завдання різних форм:

- на обрання однієї правильної відповіді;
- на встановлення послідовності;
- на встановлення відповідності;
- завдання відкритого типу (учень (учениця) має написати твір-мініатюру (обсяг - до 1 сторінки) на запропоновану тему, у якому продемонструвати сформованість базових знань зі світової літератури, уявлення про художню літературу як мистецтво слова, уміння висловити свої думки про художній твір, аналізувати різні за своєю жанровою специфікою твори, а також проявити самостійність суджень, уміння спиратися на тексти письменників, підбирати потрібну форму вислову, визначати національну своєрідність конкретного тексту).

Виконання завдання відкритої форми у вигляді твору-роздуму оцінюється відповідно до таких параметрів: повнота розкриття теми; посилання на літературні тексти, уміння їх аналізувати та інтерпретувати; логічна послідовність викладу думок (наявність тези, аргументів, висновку); струнка побудова (наявність вступу, основної частини, висновків); структурна цілісність, переконливість наведених аргументів в основній частині твору, точність, зрозумілість думки; образне мислення.

Завдання відкритої форми учень (учениця) виконує на окремому аркуші, виданому вчителем.

Мови і літератури національних меншин

У загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням або вивченням мов національних меншин атестація з мови у 9 класі може проводитися у формі диктанту, переказу (докладного або стислого) або виконання тестових завдань.

Рекомендуємо обирати для диктантів тексти, що стосуються питань естетичного та етичного характеру, природи рідного краю, шкільного життя учнів, а також ознайомлюють з історичним минулим, звичаями, традиціями, символами й оберегами, духовною культурою й мистецтвом народів, які мешкають на теренах України та за межами країни, відомими пам'ятками України та світу, видатними постатями історії, культури, науки тощо.

Час написання диктанту складає 1 астрономічну годину. Диктант оцінюється однією оцінкою за параметрами, вказаними в Методичних

рекомендаціях щодо оцінювання результатів навчання мов національних меншин (лист Міністерства освіти і науки України від 30.08.2013 № 1/9-592).

Атестаційна робота у формі переказу (докладного або стислого) дозволяє перевірити: рівень комунікативної компетенції, орфографічну та пунктуаційну грамотність учнів, їх уміння працювати з текстом, зв'язно та логічно викладати його зміст за допомогою відбору відповідних мовних засобів, аргументувати свою думку.

Завданням докладного переказу є повне відтворення (зі всіма деталями) змісту тексту зі збереженням його типу, стилю мовлення, композиційних і мовних особливостей; у стислому переказі ставиться завдання передати саме головне та суттєве змісту наданого тексту, використовуючи при цьому відповідні мовні засоби узагальнюючого характеру.

Тексти для переказу можуть бути укладені із творів класичної та сучасної літератури художнього, публіцистичного, науково-популярного стилів різного типу мовлення (розповідь, опис, роздум). За тематикою ці тексти можуть бути присвячені Україні, природним явищам, родині, мистецтву, науці, спорту тощо.

Обсяг текстів для переказу – 210 - 240 слів. На проведення переказу відводиться 90 хвилин. Переказ оцінюється однією оцінкою, яка є середнім показником набраних балів за зміст та мовне оформлення (грамотність) роботи.

Атестація з мови може відбуватися також у тестовій формі. Вчителю доцільно розробити не менше 10 варіантів тестових завдань, що передбачають перевірку знання та вміння учнів розпізнавати вивчені мовні явища, групувати та класифікувати їх, виявляти розуміння значення мовних одиниць та особливостей їх використання в мовленні, сполучати слова, доповнювати, трансформувати речення, добираючи при цьому належну форму слова, потрібну лексему, відповідні засоби зв'язку між частинами речення, між реченнями у групі пов'язаних між собою тощо.

Рекомендуємо можливу структуру кожного варіанту завдань: з вибором однієї правильної відповіді (до кожного завдання добирається 4-5 варіантів відповідей, з яких правильним може бути одна); завдання на встановлення відповідності (необхідно встановити відповідність між інформацією, яку позначено цифрами, та поняттями або прикладами, що позначено буквами, утворивши між ними логічні пари); завдання на читання та розуміння тексту (до тексту додаються групи завдань, що потребують вибору однієї правильної відповіді та за якими перевіряється розуміння тексту, його змісту, побудови (композиції)).

На проведення атестації у формі тестових завдань відводиться 90 хвилин.

Атестація з **інтегрованого курсу «Література» (національна та світова)** у 9 класі може проводитися у формі написання твору або виконання тестових завдань. Пропонуємо виконувати твір у традиційному жанрі літературно-критичної статті, а також у жанрі рецензії.

Тестові завдання повинні відповідати вимогам діючих навчальних програм. Рекомендуємо скласти до 10 варіантів тестових завдань наступних форм: завдання з вибором однієї правильної відповіді з чотирьох або двох правильних відповідей із 5 (6) запропонованих тощо; завдання на встановлення

правильної послідовності викладення подій у художньому творі, розташування частин (глав) літературного твору, створення твору, життя письменників, існування літературних та культурних епох, стилів, напрямів; завдання на встановлення відповідності (пропонується встановити відповідність між певними літературними фактами, розміщеними у двох колонках); завдання з розгорнутою відповіддю.

Завдання мають бути побудовані таким чином, щоб учні могли продемонструвати вміння розуміти та інтерпретувати художній текст, визначати родову й жанрову специфіку та стильову своєрідність художнього твору, багатство його ідейно-художнього змісту та особливості поетики, сприйняття конкретного твору в літературно-мистецькому контексті епохи, у зв'язках із літературною традицією України і світу.

Робота над тестовими завданнями проводиться протягом 90 хвилин. Відлік часу розпочинається з моменту початку роботи учнів над завданнями.

Іноземні мови

9 клас

Атестація з іноземних мов проводиться у письмовій формі і складається з трьох частин (читання, використання мови та письмове повідомлення) за матеріалами, підготовленими вчителем.

При цьому необхідно дотримуватися основних вимог щодо підготовки завдань, насамперед - відповідності завдань рівням зазначених у державних стандартах та навчальних програмах для загальноосвітніх навчальних закладів: рівень А2+; для спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов рівень В1.

Матеріали повинні забезпечити виявлення рівня сформованості в учнів умінь за двома видами мовленнєвої діяльності та виявляти рівень володіння учня (учениці) іноземною мовою.

Вчитель формує завдання з трьох вищезазначених складових відповідного рівня відповідно до типу навчального закладу на окремому бланку. До складу матеріалів має входити: текст для читання з одним післятекстовим завданням; текст із пропущеними словами на використання мови та одного завдання для написання письмового повідомлення.

Кількість варіантів готується вчителем відповідно до кількості учнів у класі, які виявили бажання проходити атестацію з іноземних мов. Кожен (кожна) учень (учениця) отримує окремий варіант. Правильність виконання завдань оцінює вчитель відповідно до критеріїв та схеми оцінювання завдань. На виконання усіх завдань відводиться одна астрономічна година.

Вимоги до складових частин атестації.

Перше завдання – читання тексту та виконання післятекстового завдання. Мета – виявити рівень сформованості умінь учнів читати і розуміти тексти самостійно, у визначений проміжок часу.

Типи текстів: статті із періодичних видань; листи (особисті, офіційні тощо); оголошення, реклама; розклади (розклад уроків, руху поїздів тощо); меню, кулінарні рецепти; програми (телевізійні, радіо тощо); особисті нотатки, повідомлення.

Форми завдань: завдання із вибором правильної відповіді; завдання на встановлення відповідності (добір логічних пар); запитання з короткими відповідями (2-3 слова); встановлення логічного порядку простого тексту; знаходження аргументів та висновків; встановлення зв'язків між інформаційними блоками; вибір назв абзаців тексту із запропонованих назв. Для кожного тестового завдання запропоновано декілька варіантів відповідей, з яких тільки одна правильна. Завдання вважається виконаним правильно, якщо в бланку відповідей указана тільки одна літера, якою позначена правильна відповідь.

Друге завдання – використання мови. Це завдання відкритої форми з короткою відповіддю. Мета – визначити рівень володіння лексичними, граматичними, семантичними та прагматичними знаннями, що дадуть можливість учням вільно спілкуватися іноземною мовою.

Забезпечення: тексти різні за обсягом та складністю, пов'язані із ситуаціями спілкування в контексті дійсності та життя у країнах, мова яких вивчається.

Форми завдань: завдання із вибором однієї правильної відповіді. Завдання полягає у тому, щоб учень (учениця) вибрав (-ла) одну правильну відповідь із чотирьох варіантів відповідей; текст із пропусками для заповнення. Учень (учениця) має заповнити пропуски в тексті, використовуючи подані слова або словосполучення. Таке завдання вважається виконаним правильно, якщо в бланку відповідей записана одна правильна відповідь.

Третє завдання – писемне мовлення. Мета – визначити рівень сформованості в учнів навичок та вмінь необхідних для вирішення на письмі комунікативних завдань, що пов'язані із повсякденним життям.

Запропоновані завдання: Письмове завдання супроводжуються спеціальними поясненнями, які визначають про що саме учні повинні написати. Від учнів вимагається створити тексти на основі конкретної ситуації і направляючих вказівок: письмових підказок (повідомлень, листів, оголошень, реклами тощо); візуальних підказок (картинок, фотографій, таблиць, схем тощо). Таке завдання вважається виконаним правильно, якщо учень надав запис завдання без граматичних та лексичних помилок.

Математика

Для проведення атестації з математики вчитель готує не менше 10 варіантів контрольних робіт (якщо кількість учнів у класі менша 10, то по одному варіанту на кожного з них). Пропонується розділити завдання на три частини.

Перша частина – 10-12 завдань у тестовій формі з однією правильною відповіддю на кожне завдання. Для кожного тестового завдання рекомендується подати 4-5 варіантів відповіді. Завдання з вибором відповіді вважається виконаним правильно, якщо в роботі відмічена тільки одна літера, якою позначено правильну відповідь. При цьому учень (учениця) не повинен (-на) аргументувати свій вибір.

Друга частина атестаційної роботи може складатися із 4-6 завдань відкритої форми з короткою відповіддю. Такі завдання вважаються виконаними правильно, якщо записана правильна відповідь (наприклад: число, вираз, корені

рівняння тощо). Усі необхідні обчислення, перетворення тощо учні виконують на чернетках.

Третя частина атестаційної роботи може складатися з 3-4 завдань відкритої форми з розгорнутою відповіддю. Завдання третьої частини вважаються виконаними правильно, якщо учень (учениця) навів (навела) розгорнутий запис розв'язування завдання з обґрунтуванням кожного етапу розв'язку та надав правильну відповідь. Правильність виконання завдань третьої частини вчитель оцінює відповідно до критеріїв і схеми оцінювання завдань з якими учні повинні бути завчасно ознайомлені.

Для класів з поглибленим вивченням математики пропонується додати *четверту частину* роботи. Її рекомендується скласти із 3 завдань, що відповідають програмі поглибленого вивчення математики.

У кожній із частин атестаційної роботи рекомендується поєднати завдання з алгебри і геометрії в орієнтовному співвідношенні 2:1. Також завдання мають охоплювати весь курс математики за 5-9 класи.

Завдання третьої та четвертої частин атестаційної роботи учні виконують на аркушах зі штампом відповідного навчального закладу.

Атестація з математики проводиться упродовж 135 хв.

Учні класів з поглибленим вивченням математики виконують атестаційну роботу упродовж 180 хвилин.

Інформатика

Для атестації з інформатики готують не менше 10 варіантів контрольних робіт (якщо кількість учнів у класі менше 10, то по одному варіанту на кожного (кожну) учня (ученицю)). Атестаційну роботу пропонується розділити на 3 частини.

Перша частина – складається із 12-14 завдань у тестовій формі з однією правильною відповіддю на кожне завдання, завдання з вибором кількох правильних відповідей, завдання на встановлення відповідності.

Друга частина атестаційної роботи може містити одне завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю на складання блок-схеми алгоритму.

Третя частина атестаційної роботи виконується на комп'ютері й може містити два практичних завдання, одне з яких має передбачати написання програми.

Завдання атестаційної роботи учні виконують на аркушах зі штампом відповідного загальноосвітнього навчального закладу. Вихідні файли розв'язків завдань на комп'ютері роздрукувати на аркушах формату А4 або іншого доступного формату із заздалегідь поставленим штампом відповідного загальноосвітнього навчального закладу.

Атестація з інформатики проводиться протягом 120 хв.

Географія

Для проведення атестації вчитель готує не менше 10 варіантів. Кожен варіант має тестові завдання різних типів і рівнів складності, зокрема: завдання з вибором однієї правильної відповіді з чотирьох запропонованих використовують для оцінювання знань географічних понять, термінів, умінь працювати із джерелами інформації; завдання на визначення відповідності

передбачають вибір взаємопов'язаних понять, явищ, процесів і встановлення між ними логічних зв'язків; завдання, що містять сім варіантів відповідей, три з яких є правильними, використовують для перевірки здатності виявляти характерні ознаки окремих об'єктів і явищ, перелік окремих об'єктів, процесів, явищ тощо; завдання, що передбачають розгорнуту відповідь на поставлені запитання і забезпечать можливість перевірки вміння учнів висловлювати власні думки, наводити аргументи, складати географічні характеристики, описувати географічні процеси і явища, робити висновки, застосовувати знання і вміння у новій ситуації; порівнювати географічні об'єкти і явища; пояснювати розвиток і просторове поширення географічних процесів і явищ на основі виділення їх істотних ознак; встановлювати риси подібності та відмінності, переваг та недоліків природних та економічних умов; уміння застосовувати наявні знання і уміння для вирішення запропонованого завдання, одне з завдань передбачає для отримання правильної відповіді виконання певних математичних розрахунків з відповідним записом у бланку відповідей; одне з завдань необхідно передбачити для учнів, які навчаються за програмою поглибленого вивчення предмета.

Також необхідно розробити одне завдання на контурній карті, що передбачає нанесення на карту інформації відповідно завдання та розробку легенди карти. Це завдання даватиме змогу визначити картографічну грамотність та знання особливостей просторового розміщення об'єктів і явищ. Під час виконання завдання учням потрібно розробити легенду карти за всіма правилами і картографічними вимогами, а потім виконати завдання на контурній карті. В окремих випадках, якщо легенда карти виявиться заскладною, можна скористатись чернеткою. Виконуючи завдання на контурній карті, всі позначення і записи здійснюються тією ж ручкою, що й інші завдання.

Виконання атестаційної роботи не передбачає користування атласами та іншими джерелами картографічних знань.

На виконання атестаційної роботи відводиться 90 хвилин. Для класів з поглибленим вивченням географії - 120 хвилин.

Біологія

Зміст атестаційної роботи з біології визначається Програмою для загальноосвітніх навчальних закладів «Біологія. 7-11 класи» (К.: Ірпінь: Перун, 2005), для класів з поглибленим вивченням біології – програмою для загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням біології (збірник навчальних програм для загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням предметів природничо-математичного та технологічного циклу. – К.: Вікторія, 2009) і підручниками які використовуються у певному навчальному закладі.

Зміст атестаційної роботи має відповідає змісту і державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки учнів таких розділів: «Людина», «Біологічні основи поведінки людини» – 70 % завдань; «Рослини», «Гриби та лишайники», «Бактерії», «Тварини», «Організми і середовища існування» – 30 % завдань.

Елементи змісту атестаційної роботи: роль біології в практичній діяльності людини; методи вивчення живих об'єктів (спостереження, опис,

вимірювання, експеримент); ознаки організмів; особливості рослин, грибів, бактерій, тварин, їх значення у природі та використання у практичній діяльності людини; взаємодія різних видів в природі, правила поведінки в природі; будова рослинних і тваринних клітин; особливості організму людини, його будови та процесів життєдіяльності (тканини, органи і системи органів, процеси життєдіяльності, внутрішнє середовище, імунітет, нейрогуморальна регуляція процесів життєдіяльності, профілактика захворювань, правила здорового способу життя, надання першої допомоги).

До атестаційної роботи мають увійти *завдання різних рівнів складності*: завдання на відтворення знань, які передбачають уміння розпізнавати типові біологічні об'єкти, процеси, явища; давати визначення основних біологічних понять; користуватися біологічними термінами і поняттями тощо; завдання на застосування знань, які передбачають використання уміння описувати, характеризувати, порівнювати біологічні об'єкти, явища, процеси; описувати і пояснювати результати експерименту, дані таблиць, графіків; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, узагальнювати, робити висновки; використовувати знання у практичній діяльності. Обов'язковим є включенню завдань, які передбачають розгорнуту письмову відповідь. Атестаційна робота має включати 75 % завдань на відтворення і 25 % завдань на застосування знань.

Фізика

Зміст атестаційної роботи з фізики визначається Програмою для загальноосвітніх навчальних закладів «Фізика. 7-11 класи» (К.: Ірпінь: Перун, 2005), для класів з поглибленим вивченням біології – програмою для загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням фізики (збірник навчальних програм для загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням предметів природничо-математичного та технологічного циклу. – К.: Вікторія, 2009) і підручниками які використовуються у певному навчальному закладі.

Завдання для атестації з фізики розробляються вчителем так, щоб вони надали можливість учням проявити рівень навчальних досягнень: на розуміння основних фізичних понять і законів; вміння аналізувати фізичні явища та процеси; навички розв'язання задач.

Атестаційна робота складається із завдань різних типів і рівнів складності: завдання у тестовій формі на встановлення однієї правильної відповіді з 4-5 запропонованих; завдання на встановлення відповідності, послідовності; задачі та творчі запитання з розгорнутою відповіддю.

З метою врахування різного рівня підготовки учнів атестаційна робота для учнів, які вивчали фізику за програмою поглибленого рівня, повинна мати збільшену кількість завдань високого рівня складності.

При розв'язуванні задач звертають увагу на такі вимоги щодо запису:

- «дано» в умові задачі у вигляді загальноприйнятих фізиці позначень;
- запису повних формул, які використовуються під час розрахунків;
- хід розв'язання з усіма послідовними діями і необхідними поясненнями, графічними ілюстраціями;

- результати обчислень у вигляді числа в тих одиницях виміру, які зазначено в умові задачі;
- повна відповідь, якщо потрібно знайти декілька величин або результатів.

Запитання з відкритою відповіддю потребує повної, логічної, розгорнутої відповіді з визначенням сутності запропонованих у завданні фізичних явищ, формулюванням фізичних законів, аналізом явищ і процесів, наведенням ілюстрацій у вигляді графіків, таблиць або схем та обґрунтування.

Хімія

Зміст атестаційної роботи з хімії визначається Програмою для загальноосвітніх навчальних закладів «Хімія. 7-11 класи» (К.: Ірпінь: Перун, 2005), для класів з поглибленим вивченням біології – програмою для загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням хімії (збірник навчальних програм для загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням предметів природничо-математичного та технологічного циклу. – К.: Вікторія, 2009) і підручниками які використовуються у певному навчальному закладі.

Атестаційна робота включає завдання з різних тем курсу хімії у такому співвідношенні:

7-го класу – близько 15 % завдань за темами:

- початкові хімічні поняття;
- прості речовини метали і неметали;

8-го класу – близько 45 % завдань за темами:

- кількість речовини, розрахунки за хімічними формулами;
- основні класи неорганічних сполук;
- періодичний закон і періодична система хімічних елементів Менделєєва;
- будова атома хімічний зв'язок і будова речовини;

9-го класу – 40 % завдань за темами:

- розчини;
- хімічні реакції;
- найважливіші органічні сполуки.

До складу атестаційної роботи включаються завдання на визначення рівня сформованості основних умінь та способів дій: *називати* речовини за їх формулами, типи хімічних реакцій; *складати* формули найважливіших неорганічних та органічних сполук вивчених класів, схеми будови атомів перших 20 елементів періодичної системи, рівняння хімічних реакцій; *характеризувати* елементи (від Гідрогену до Кальцію) за їх положенням у періодичній системі та особливості будови їх атомів, хімічні властивості речовин – представників різних класів неорганічних сполук, процеси окиснення і відновлення; *пояснювати* фізичний зміст порядкового номера хімічного елемента, номерів груп (для головних підгруп) і періодів в періодичній системі, залежність властивостей елементів та їхніх сполук від електронної структури атомів; *визначати* належність речовин до певного класу, тип хімічної реакції, вид хімічного зв'язку у типових прикладах, ступінь окиснення елементів, можливість перебігу реакцій йонного обміну; *обчислювати* об'єм газу за

нормальних умов, відносну густину газів, масу, об'єм, кількість речовини реагентів та продуктів реакції, об'ємні відношення газів за хімічними рівняннями.

Атестаційна робота складається із завдань різних типів і рівнів складності, зокрема: завдання з вибором однієї правильної відповіді; завдання на встановлення відповідності; завдання на встановлення правильної послідовності; завдання з короткою відповіддю, серед яких завдання на відтворення генетичного зв'язку між класами неорганічних сполук, завдання на складання рівнянь окисно-відновних реакцій та електронних балансів до них, реакцій йонного обміну в молекулярній та йонній формах; завдання з розгорнутою відповіддю, серед яких задачі різних типів, які передбачають розгорнутий запис розв'язування задачі з обґрунтуванням кожного етапу.

Атестація у старшій школі

Українська мова

Атестація з української мови в 11 класі проводиться у формі зовнішнього незалежного оцінювання у пунктах тестування. Відповідно до пункту 4 наказу МОН від 01.10.2014 № 1120 «Про деякі питання проведення зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти, для осіб, які виявили бажання вступати до вищих навчальних закладів України в 2015 році», зареєстрованого в Міністерстві юстиції 08.10.2014 за № 1208 /25985, результати зовнішнього незалежного оцінювання з української мови і літератури (базовий рівень – українська мова) зараховуються як результати атестації за курс повної загальної середньої освіти для всіх випускників старшої школи загальноосвітніх навчальних закладів 2015 року.

Атестація в 11 класі для учнів, які не з'явилися для її проходження через поважні причини (смерть членів сім'ї чи близьких родичів, надзвичайні ситуації природного та техногенного походження, інші обставини, які об'єктивно унеможливають з'явлення на атестацію), учнів вечірніх шкіл, які не будуть вступати до вищих навчальних закладів, проводиться у навчальному закладі у формі переказу.

Переказ проводиться за традиційною методикою. За обсягом тексти переказів повинні містити 350-450 слів. На виконання роботи відводиться 90 хвилин, протягом яких учні сприймають текст, докладно відтворюють його в письмовій формі з урахуванням смислової і структурної цілісності. Відлік часу розпочинається після другого прочитання вчителем тексту переказу. Переказ оцінюється однією оцінкою, яка є середнім показником набраних балів за зміст та мовне оформлення (грамотність) роботи

Українська література

Атестація з української літератури в 11 класі проводиться письмово у формі тестування.

Тривалість виконання завдання - 90 хвилин (час на вступну бесіду та інструктаж не враховується).

Кожен тест може складатися із завдань різної форми:

- завдання з вибором однієї правильної відповіді містять чотири або п'ять варіантів відповідей, із яких тільки одна правильна. Учні повинні вибрати правильну, на їхню думку, відповідь і позначити її в таблиці;

- завдання з вибором однієї правильної відповіді мають бути укладені за програмою для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів, тому їх повинні виконувати під час державної підсумкової атестації тільки учні класів філологічного напрямку;

- завдання відкритої форми з короткою відповіддю передбачають уписування відповіді у вигляді слова, словосполучення чи речення.

Якщо завдання передбачає написання розгорнутої відповіді, то учні мають надати розгорнуту відповідь, сформулювати і прокоментувати проблему, порушену в художньому творі, пояснити позицію автора, указати, чи

погоджуються вони з такою позицією, й аргументувати свою думку. Обсяг відповіді – від 100 до 200 слів.

Учитель визначає варіанти тестів для кожного (кожної) учня (учениці) на власний розсуд, але так, щоб учні за сусідніми партами не виконували один варіант.

Атестація з української літератури проводиться протягом 90 хвилин.

Світова література

Атестація зі світової літератури проводиться письмово у формі тестування.

На виконання завдання відводиться 90 хвилин (час на вступну бесіду та інструктаж не враховується).

Для проведення атестації готують не менше 10 варіантів із завданнями різної форми, що повинні охоплювати навчальний матеріал 10 та 11 класів.

Якщо кількість учнів менша 10, то кожен (кожна) з них отримує окремий варіант.

Залежно від того, за яким рівнем (стандарту, академічним, профільним) учні вивчали світову літературу в школі, вони виконують різний комплект завдань. Кількість завдань для рівня стандарту та академічного (профільного) повинна відрізнитися та бути різних форм: вибір однієї правильної відповіді з чотирьох запропонованих; встановлення відповідності; написання стислого твору-роздуму на запропоновану тему.

Кількість завдань в одному варіанті визначається вчителем на власний розсуд.

Виконання завдання відкритої форми у вигляді твору-роздуму оцінюється відповідно до таких параметрів: повнота розкриття теми; посилання на літературні тексти, уміння їх аналізувати й інтерпретувати; логічна послідовність викладу думок (наявність тези, аргументів, висновку); струнка побудова (наявність вступу, основної частини, висновків); структурна цілісність, переконливість наведених аргументів в основній частині твору, точність, зрозумілість думки; образне мислення.

Завдання відкритої форми учень (учениця) має виконати на окремому аркуші, виданому вчителем.

Правильне виконання завдань кожного варіанта оцінюється 12 балами.

Мови і літератури національних меншин

Атестація з мов навчання або вивчення мов національних меншин у навчальних закладах з навчанням мовами національних меншин проводиться у формі переказу з творчим завданням або у формі тестових завдань.

Рекомендуємо використовувати для переказу тексти різних стилів за різними типами мовлення (розповідь, опис, роздум). Обсяг тексту для переказу від 290-340 до 340-390 слів залежно від його форми та виду.

Атестація може проводитися також у тестовій формі. Завдання мають бути укладені у відповідності до чинних навчальних програм для загальноосвітніх навчальних закладів із навчання мовами національних меншин і давати учневі (учениці) можливість визначити рівень сформованості

мовної та мовленнєвої компетенцій, їх уміння реалізовувати свої знання у практичній діяльності.

Рекомендуємо розробити не менше 10 варіантів тестових завдань різних ступенів складності, що передбачатимуть перевірку знання та вміння учнів розпізнавати вивчені мовні явища, групувати та класифікувати їх, виявляти розуміння значення мовних одиниць та особливостей їх використання в мовленні, сполучати слова, доповнювати, трансформувати речення, добираючи при цьому належну форму слова, потрібну лексему, відповідні засоби зв'язку між частинами речення, між реченнями у групі, пов'язаних між собою, та інше.

Рекомендуємо такі форми тестових завдань: завдання з вибором однієї правильної відповіді; завдання з вибором однієї або кількох правильних відповідей; завдання на встановлення відповідності; завдання на читання та розуміння тексту; завдання (відкритого типу) з розгорнутою відповіддю.

Тривалість виконання тестових завдань – 90 хвилин (час на вступну бесіду та інструктаж не враховується).

Атестація з інтегрованого курсу «Література» (національна та світова) може проводитися у формі твору або виконання тестових завдань.

Тестові завдання для проведення державної підсумкової атестації з інтегрованого курсу «Література» (національна та світова) мають відповідати вимогам діючих навчальних програм. Рекомендуємо розробити не менше 10 варіантів таких завдань різної форми та складності: завдання закритої форми (на вибір однієї правильної відповіді з чотирьох запропонованих; на вибір двох правильних відповідей із 5(6) запропонованих тощо; на встановлення правильної послідовності викладення подій у художньому творі, розташування частин (глав) літературного твору; створення твору, життя письменників, існування літературних та культурних епох, стилів, напрямів; на встановлення відповідності (пропонується встановити відповідність елементів двох списків); завдання відкритої форми (доповнення відповіді одним або кількома словами; надання відповіді на питання розгорнутим або стислим власним висловлюванням).

Написання стислого твору-роздуму на запропоновану тему має бути важливою складовою державної підсумкової атестації з літератури.

На виконання завдання атестації відводиться 90 хвилин (час на вступну бесіду та інструктаж не враховується).

Іноземні мови

Атестація з іноземних мов проводиться у письмовій формі. Завдання складаються з трьох частин (читання, використання мови та письмове повідомлення) за матеріалами, підготовленими вчителем.

Завдання мають відповідати державному стандарту та навчальним програмам: для загальноосвітніх початкових закладів - *рівень В*; для спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов - *рівень В2*.

Вчитель формує завдання з трьох вищезазначених складових відповідного рівня та типу навчального закладу на окремому бланку. Завдання містять: текст для читання мовчки з післятекстовим завданням, текст із

пропусками на використання мови та одне завдання для написання письмового повідомлення.

Кількість варіантів готується вчителем відповідно до кількості учнів у класі які виявили бажання проходити атестацію з іноземної мови.

Основні вимоги до складових державної підсумкової атестації.

Перше завдання - читання тексту та виконання післятекстового завдання. Мета – виявити рівень сформованості умінь учнів читати і розуміти тексти у визначений проміжок часу.

Типи текстів: статті з періодичних видань; листи (особисті, офіційні тощо); оголошення, реклама; розклади (розклад уроків, руху поїздів тощо); меню, кулінарні рецепти; програми (телевізійні, радіо тощо); особисті нотатки, повідомлення.

Форми завдань: завдання із вибором правильної відповіді; завдання на встановлення відповідності (добір логічних пар); запитання з короткими відповідями (2-3 слова); встановлення логічного порядку простого тексту; знаходження аргументів та висновків; встановлення зв'язків між інформаційними блоками; вибір назв абзаців тексту із запропонованих назв.

Різниця між рівнями забезпечується двома основними підходами: шляхом підбору автентичних текстів (основні ознаки – відображення реалій справжнього життя, обізнаність учня (учениці) із життєвими ситуаціями, наявність контексту як елемента, що прояснює ситуацію) та стосуються відповідних сфер; підбору завдань за складністю з огляду на критерії (лінгвістична складність; тип тексту; структура дискурсу (усне чи писемне мовлення); матеріальне забезпечення, обсяг тексту, врахування інтересів того, хто вивчає мову (інтеракційна автентичність).

Тексти мають відображати реалії життя в Україні та у країнах, мова яких вивчається.

Учні повинні проявити вміння: виділяти загальну інформацію із документів, що використовуються в повсякденному спілкуванні (короткі повідомлення для друзів, оголошення, проспекти, меню і т.д.); виділяти загальну та детальну інформацію із документів, що використовуються в повсякденному житті (оголошення, проспекти, меню, розклад руху поїздів тощо); виділяти детальну інформацію про осіб, факти, події тощо; розрізняти фактографічну інформацію і враження; виділяти точну та детальну інформацію в текстах, що стосується повсякденного життя, написаних розмовною мовою; розуміти точку зору автора на конкретні та абстрактні теми у статтях та доповідях; розуміти абстрактні та складні тексти, уривки з літературних творів та спеціальної літератури; розуміти структуру тексту, розпізнавати зв'язки між частинами тексту.

Друге завдання – використання мови. Це завдання відкритої форми з короткою відповіддю. Мета – визначити рівень володіння лексичними, граматичними, семантичними та прагматичними знаннями, що показують рівень спілкування іноземною мовою.

Форми завдань - тексти із пропусками для заповнення. Учень (учениця) заповнює пропуски у тексті, використовуючи подані слова або словосполучення.

Перевіряються вміння учнів ідентифікувати та обирати правильні формулювання для вживання в мові лексичних та граматичних конструкцій в процесі спілкування.

Третє завдання - писемне мовлення. Мета – визначити рівень сформованості в учнів навичок, необхідних для вирішення комунікативних завдань.

Завдання: створення текстів на основі конкретної ситуації і підказок: письмових підказок (повідомлень, листів, оголошень, реклами тощо); візуальних підказок (картинок, фотографій, таблиць, схем тощо).

Учень (учениця) повинен (повинна) вміти: передати привітання та використовувати звороти ввічливості, володіючи мінімумом лінгвістичної інформації; використовувати увесь спектр форм ввічливості (подяка, вибачення, поздоровлення із успіхами, побажання здоров'я, прощання, побажання видужання); заповнювати прості формуляри; описати свою особисту ситуацію або стан справ у сім'ї в короткому тексті з опорою на прості питання; передати особисте повідомлення у вигляді записки довільної форми; передати особисту інформацію в короткому листі відповідного зразка або в довільній формі, в електронному листі з тим, щоб подякувати, висловити жаль з якогось приводу, відмовитися від замовлення, вибачитися; переписати інформацію із телефонної книги, розкладу руху, із оголошення; передати прості ділові повідомлення (зустріч із точним визначенням часу та місця...); написати короткий текст про свій стан справ та ситуацію в сім'ї, подію, особистий план на майбутнє.

Кількість варіантів добирається вчителем відповідно до чисельності учнів у класі які виявили бажання проходити атестацію з іноземної мови. Кожен (кожна) учень (учениця) отримує окреме завдання. Час на виконання усіх завдань - 1 астрономічна година.

Математика

Для атестації з математики вчитель готує не менше 10 варіантів контрольних робіт (якщо кількість учнів в класі менша 10, то по 1 варіанту на кожного (кожну) учня (ученицю). Рекомендуємо атестаційну роботу розділити на 3 частини.

Перша частина – 12-16 завдань у тестовій формі з однією правильною відповіддю на кожне завдання. Для кожного тестового завдання рекомендуємо подати 4-5 варіантів відповіді. Завдання з вибором відповіді вважається виконаним правильно, якщо в роботі вказано тільки одну літеру, якою позначено правильну відповідь. При цьому учень (учениця) не повинен (не повинна) аргументувати свій вибір.

Друга частина атестаційної роботи може складатися із 6-8 завдань відкритої форми з короткою відповіддю. Такі завдання вважаються виконаними правильно, якщо записано правильну відповідь (наприклад: число, вираз, корені рівняння тощо). Усі необхідні обчислення, перетворення тощо учні виконують на чернетках.

Третя частина атестаційної роботи може складатися із завдань відкритої форми з розгорнутою відповіддю. Завдання третьої частини вважаються

виконаними правильно, якщо учень (учениця) навів (навила) розгорнутий запис розв'язування завдання з обґрунтуванням кожного етапу розв'язку та дав (-ла) правильну відповідь. Правильність виконання завдань вчитель оцінює відповідно до критеріїв і схеми оцінювання завдань, з якими учні повинні бути завчасно ознайомлені.

Для учнів, які вивчали математику на рівні стандарту, третя частина повинна містити 1 завдання; для академічного рівня – 3 завдання; профільного рівня – 4 завдання; для учнів класів з поглибленим вивченням математики – 7 завдань. При цьому для учнів профільних класів варто в третій частині подати одне завдання підвищеної складності. Для учнів класів з поглибленим вивченням математики варто в третій частині подати 4 завдання підвищеної складності.

У кожній з частин атестаційної роботи рекомендується поєднати завдання з алгебри і геометрії в орієнтовному відношенні 2:1. Завдання мають охоплювати весь курс математики за 5-11 класи.

Атестація з математики проводиться протягом 135 хв. для учнів, які вивчали математику за програмою рівня стандарту, академічного та профільного рівня. Учні класів з поглибленим вивченням математики виконують атестаційну роботу протягом 180 хв.

Інформатика

Для проведення атестації з інформатики вчитель готує не менше 10 варіантів контрольних робіт (якщо кількість учнів в класі менша 10, то по одному варіанту на кожного (кожну) учня (ученицю)). Пропонується атестаційну роботу розділити на 3 частини, залежно від рівня вивчення інформатики учнями.

Перша частина може складатись із 10-13 завдань і є рекомендованою для учнів, які вивчали інформатику на будь-якому рівні. Ця частина може містити завдання у тестовій формі з вибором однієї правильної відповіді; завдання з вибором кількох правильних відповідей; завдання на встановлення відповідності. Також, повинна містити 3 практичні завдання, що виконуються на комп'ютері.

Друга частина атестаційної роботи складається для учнів, які вивчали інформатику на академічному та профільному рівнях. Ця частина може містити завдання щодо алгоритмізації та програмування. Виконується на комп'ютері.

Третя частина атестаційної роботи складається тільки для учнів профільних класів і може містити 3 завдання з тем, передбачених програмою профільного рівня. Також виконується на комп'ютері.

Письмові завдання атестаційної роботи учні виконують на аркушах зі штампом відповідного загальноосвітнього навчального закладу. Вихідні файли розв'язків завдань на комп'ютері доцільно роздрукувати на аркушах формату А4 або іншого доступного формату із заздалегідь поставленим штампом навчального закладу.

Атестація з інформатики проводиться протягом 90 хв. для учнів, які вивчали інформатику за програмою рівня стандарту; 120 хвилин для учнів, які вивчали інформатику за програмою академічного рівня та 180 хвилин - для учнів, які вивчали інформатику за програмою профільного рівня.

Предмети суспільно-гуманітарного циклу

Атестацію з предметів суспільно-гуманітарного циклу рекомендуємо проводити у вигляді контрольних робіт або стандартизованих завдань у тестовій формі.

Зміст контрольних робіт має відповідати навчальним програмам та змісту підручників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України. Атестація з усіх предметів суспільно-гуманітарного циклу проводиться упродовж 90 хвилин.

Історія України. Всесвітня історія (9 та 11 класи)

Атестаційні роботи мають включати завдання базового рівня хронологічних та картографічних знань, відомостей про історичних діячів та культурно-історичні пам'ятки, передбачати пояснення окремих понять і термінів, формулювання і висловлювання власної думки.

Під час виконання контрольних робіт учні мають продемонструвати:

- знання історичних фактів, подій, явищ, процесів, понять, термінів, хронології, картографії, історичних особистостей, пам'яток культури;
- вміння аналізувати, узагальнювати, визначати причини й наслідки історичних подій та явищ, оцінювати їхнє значення;
- вміння встановлювати відповідність і послідовність між подіями, явищами, процесами та періодами;
- вміння працювати з різноманітними історичними джерелами: історичними документами, картами, схемами, фотоматеріалами, плакатами тощо.

Завдання атестації можуть бути таких форм і типів:

- завдання з вибором однієї правильної відповіді із чотирьох запропонованих варіантів (при цьому передбачити завдання на роботу з картою, візуальними та текстовими історичними джерелами);
- завдання на встановлення відповідності поданого переліку подій, термінів (позначених цифрами) до наявної логічної інформації (позначеної буквами);
- завдання на встановлення правильної послідовності поданого переліку подій (позначених буквами) щодо їхнього логічного розташування (позначити цифрами);
- завдання множинного вибору (з вибором трьох правильних відповідей із семи запропонованих варіантів).

Рекомендуємо таку систему оцінювання:

Види завдань	Система оцінювання
Завдання з вибором однієї правильної відповіді	За правильну відповідь 1 бал
Завдання на встановлення відповідності	Від 1 до 4 балів
Завдання на встановлення правильної послідовності	Від 1 до 3 балів
Завдання множинного вибору	Від 1 до 3 балів
	Загальна сума від 0 до 36 балів включно.

Для виведення оцінки набрану суму балів слід розділити на 3.

Учитель на власний розсуд може змінити структуру, додати завдання відкритої форми. При цьому мають бути чітко виписані критерії оцінювання таких завдань.

«Правознавство. Практичний курс» (9 клас) та «Правознавство» (11 клас)

Під час складання завдань атестації рекомендуємо звернути увагу на розуміння учнями фундаментальних цінностей, як то права та свободи людини і громадянина, демократія, активна громадянська позиція.

Також рекомендуємо включити завдання, що давали б можливість перевірити вміння використовувати правові знання для реалізації і захисту своїх прав, свобод та законних інтересів.

Завдання атестації можуть бути таких форм і типів:

- завдання з вибором однієї правильної відповіді;
- завдання з вибором кількох правильних відповідей;
- завдання на встановлення відповідності;
- завдання на встановлення правильної послідовності.

Учитель на власний розсуд може запропонувати учням завдання відкритої форми з короткою відповіддю та завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю, чітко виписавши при цьому критерії оцінювання.

«Людина і світ», «Людина і суспільство», «Основи філософії»

Атестація із зазначених предметів має на меті виявити рівень опанування учнями суспільствознавчих знань; рівень сформованості в них критичного мислення; навичок оцінювання суспільних явищ і процесів, життєвих та прикладних особистісно-життєтворчих, соціалізуючих, комунікативних, інтелектуально-інформаційних умінь.

Завдання повинні включати основні філософські, політологічні, культурологічні та економічні питання. Це можуть бути тестові завдання різної форми, як от:

- завдання з вибором однієї правильної відповіді;
- завдання з вибором кількох правильних відповідей;
- завдання на встановлення відповідності;
- завдання на встановлення правильної послідовності.

Учитель на власний розсуд може запропонувати учням завдання відкритої форми з короткою відповіддю та завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю, чітко виписавши при цьому критерії оцінювання.

Економіка

Для проведення атестації вчитель готує не менше 10 варіантів контрольних робіт, що включають завдання чотирьох рівнів складності. Завдання мають різний формат: тести на встановлення однієї правильної відповіді, тести на встановлення відповідності, задачі та творчі запитання з відкритою розгорнутою відповіддю.

На виконання завдань відводиться 90 хвилин. Для класів, учні яких вивчали економіку за програмами профільного рівня, - 120 хвилин. Під час

виконання роботи учні мають право користуватися чернетками та калькулятором.

Завдання різних форматів (тести, завдання на визначення відповідності, задачі та запитання з відкритою відповіддю) потребують правильного оформлення. У тестах з поданих чотирьох варіантів відповідей потрібно вибрати тільки одну правильну. Тести на визначення відповідності інформації між лівою та правою колонками. Відповіді на тести і завдання на визначення відповідності зазначають у спеціальному бланку для відповідей, що розробляється навчальним закладом.

При розв'язуванні задач звертають увагу на такі вимоги щодо запису:

- «дано» в умові задачі у вигляді загальноприйнятих в економіці позначень;
- запису повних формул, що використовуються під час розрахунків;
- хід розв'язання з усіма послідовними діями й необхідними поясненнями, графічними ілюстраціями;
- результати обчислень у вигляді числа в тих одиницях виміру, які зазначені в умові задачі;
- повна відповідь, якщо потрібно знайти декілька величин або результатів.

Запитання з відкритою відповіддю потребує повної, логічної, розгорнутої відповіді з визначенням сутності економічних понять, формулюванням економічних законів та аналізом економічних явищ і процесів.

Географія

Для проведення атестації вчитель готує не менше 10 варіантів атестаційних робіт. Кожен варіант має включати тестові завдання різних типів і рівнів складності, зокрема: завдання з вибором однієї правильної відповіді з чотирьох запропонованих використовують для оцінювання знань географічних понять, термінів, умінь працювати із джерелами інформації; завдання на визначення відповідності передбачають вибір взаємопов'язаних понять, явищ, процесів і встановлення між ними логічних зв'язків; завдання, що містять сім варіантів відповідей, три з яких є правильними використовують для перевірки виявлення характерних ознак окремих об'єктів і явищ, переліку окремих об'єктів, процесів, явищ тощо; завдання, що передбачають розгорнуту відповідь на поставлені запитання і забезпечать можливість перевірки вміння учнів висловлювати власні думки, наводити аргументи, складати географічні характеристики, описувати географічні процеси і явища, робити висновки, застосовувати знання і вміння у новій ситуації; порівнювати географічні об'єкти і явища; пояснювати розвиток і просторове поширення географічних процесів і явищ на основі виділення їх істотних ознак; встановлювати риси подібності та відмінності, переваг та недоліків природних та економічних умов; вміння застосовувати наявні знання і вміння для вирішення запропонованого завдання; одне з завдань передбачає для отримання правильної відповіді виконання певних математичних розрахунків з відповідним записом у бланку відповідей; одне з завдань серед запропонованих типів необхідно передбачити для учнів, що навчаються за програмою профільного рівня.

Також необхідно розробити одне завдання на контурній карті, що передбачатиме нанесення на карту інформації відповідно завдання та розроблення легенди карти. Це завдання даватиме змогу перевірити картографічну грамотність та знання особливостей просторового розміщення об'єктів і явищ. Під час виконання завдання учням потрібно розробити легенду карти за всіма правилами і картографічними вимогами, а потім виконати завдання на контурній карті. В окремих випадках учні можуть скористатись чернеткою, якщо легенда карти буде складною. Виконуючи завдання на контурній карті, всі позначення і записи робляться тією ж ручкою, що й інші завдання.

Виконання атестаційної роботи не передбачає користування атласами та іншими джерелами картографічних знань.

На виконання письмової роботи для атестації відводиться 90 хвилин. Для класів з вивченням географії на профільному рівні - 120 хвилин.

Атестаційну роботу учні виконують на окремих проштампованих навчальним закладом аркушах і додають до заготовлених бланків відповідей. Якщо кількість учнів у класі перевищує кількість варіантів, то необхідно підготувати копії варіантів завдань і розсадити учнів з однаковими варіантами в класі так, щоб забезпечити самостійність виконання завдань кожним (-ою) учнем (ученицею).

Біологія

Зміст атестаційної роботи з біології за курс старшої школи має відповідати державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки учнів, що передбачені навчальними програмами для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень (Тернопіль: Мандрівець, 2011).

Атестаційна робота складається із завдань різної форми і рівня складності: завдань у тестовій формі, завдань відкритого типу з короткою відповіддю, завдань відкритого типу з розгорнутою відповіддю. До атестаційної роботи включаються такі типи завдань у тестовій формі: з вибором однієї правильної відповіді з 4-5 запропонованих; завдання з вибором декількох правильних відповідей з 5-6 запропонованих; завдання на встановлення відповідності; завдання на встановлення правильної послідовності; завдання з вибором трьох правильних відповідей із трьох груп запропонованих варіантів відповідей. Завдання відкритого типу які передбачають надання учнями розгорнутої відповіді мають бути спрямовані на виявлення рівня сформованості в учнів уміння самостійно оперувати біологічними поняттями і термінами, обґрунтовувати та пояснювати біологічні процеси і явища, грамотно, логічно і послідовно формулювати свою відповідь; застосовувати знання у новій ситуації; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; аналізувати, систематизувати знання; узагальнювати і формулювати висновки; розв'язувати біологічні задачі, застосовувати теоретичні знання на практиці.

Кількість завдань, які відповідають змісту певного розділу навчальної програми, має бути пропорційна кількості навчальних годин, передбачених програмою на вивчення цього розділу.

Екологія

Зміст атестаційної роботи з екології має відповідати навчальним програмам з екології рівнів стандарту, академічного та профільного.

Атестаційна робота для учнів, які вивчали навчальний предмет на академічному рівні, рівні стандарту, складається з завдань у тестовій формі (завдання з вибором однієї чи кількох правильних відповідей, завдання на відповідність, послідовність), завдання відкритої форми (робота зі статистичними даними, картами екологічного стану України).

До змісту атестаційної роботи для учнів, які навчалися за програмою профільного рівня, додатково включаються розрахункова задача і завдання-дилема. Виконуючи завдання-дилему, учень (учениця) має обрати один або декілька дистракторів, дати розгорнуту аргументовану відповідь, що повинна відображати знання аспектів діяльності людини у зазначеному в завданні контексті.

Виконуючи атестаційну роботу учні можуть користуватися картами екологічного стану України, що розміщені в шкільних географічних атласах: «Атлас 8 клас. Фізична географія України» (ДНВП «Картографія», 2006-2011) та «Фізична географія України. Атлас для учнів 8 класу» (ЗАТ «Інститут передових технологій», 2008, 2009), а для обчислення даних – користуватися калькулятором.

Фізика

Завдання для атестації з фізики розробляються вчителем так, щоб дати можливість перевірити рівень навчальних досягнень школярів:

- на розуміння основних фізичних понять і законів;
- вміння аналізувати фізичні явища та процеси;
- навички розв'язання задач.

Для проведення атестації готують варіанти атестаційних робіт, що включають завдання різних рівнів складності. Завдання повинні бути різного типу, а саме: тести на встановлення однієї правильної відповіді, тести на встановлення відповідності, задачі та творчі запитання з відкритою розгорнутою відповіддю.

З метою врахування різного рівня підготовки учнів відповідно до навчального профілю, атестаційна робота для учнів профільного рівня навчання повинна містити збільшену кількість завдань високого рівня складності. Для учнів, які вивчали фізику на рівні стандарту або на академічному рівні, доцільно пропонувати більше завдань початкового та достатнього рівнів складності.

При розв'язуванні задач звертають увагу на такі вимоги щодо запису:

- «дано» в умові задачі у вигляді загальноприйнятих фізиці позначень;
- запису повних формул, які використовуються під час розрахунків;
- хід розв'язання з усіма послідовними діями і необхідними поясненнями, графічними ілюстраціями;
- результати обчислень у вигляді числа в тих одиницях виміру, які зазначено в умові задачі;

- повна відповідь, якщо потрібно знайти декілька величин або результатів.

Запитання з відкритою відповіддю потребує повної, логічної, розгорнутої відповіді з визначенням сутності запропонованих у завданні фізичних явищ, формулюванням фізичних законів, аналізом явищ і процесів, наведенням ілюстрацій у вигляді графіків, таблиць або схем та обґрунтуванням висновків.

Хімія

Зміст атестаційної роботи з хімії за курс старшої школи має відповідати державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки учнів, що передбачені навчальними програмами для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень (Тернопіль: Мандрівець, 2011).

Атестаційна робота включає завдання з трьох тематичних блоків:

I. «Загальна хімія»:

- основні поняття і закони хімії;
- розчини;
- періодичний закон і періодична система хімічних елементів Д. Менделєєва, будова атома, хімічний зв'язок, будова речовини.

II. «Неорганічна хімія»:

- основні класи неорганічних сполук;
- металічні елементи;
- неметалічні елементи.

III. «Органічна хімія»:

- вуглеводні;
- оксигеновмісні органічні сполуки;
- нітрогеновмісні органічні сполуки;
- синтетичні високомолекулярні речовини.

До варіанту атестаційної роботи включаються тестові завдання різних типів і рівнів складності, зокрема:

- завдання з вибором однієї або кількох правильних відповідей;
- завдання на встановлення відповідності;
- завдання на встановлення правильної послідовності;
- завдання відкритої форми, серед яких: завдання на відтворення генетичного зв'язку між класами неорганічних і органічних сполук; на складання рівнянь окисно-відновних реакцій та електронних балансів до них, реакцій йонного обміну в молекулярній та йонній формах; задачі різних типів, які передбачають розгорнутий запис розв'язування завдання з обґрунтуванням кожного етапу.

Під час проведення атестації учням дозволяється користуватись періодичною системою хімічних елементів Д. Менделєєва, таблицею розчинності кислот, основ, амфотерних гідроксидів та солей, електрохімічним рядом напруг металів. Для проведення обчислень учні можуть користуватись калькулятором.

Фізична культура

Атестація з фізичної культури проводиться в один день і може складатися з трьох частин: тестові завдання з теоретико-методичних основ фізичної культури (у формі контрольних робіт), практичних завдань інструктивно-оздоровчого спрямування та залікових вправ.

На виконання тестових завдань відводиться 45 хв., практичних завдань – 90 хв. Загальна тривалість атестації не повинна перевищувати 3-х академічних годин.

Завдання для атестації складаються згідно з навчальними програмами для загальноосвітніх навчальних закладів «Фізична культура. 5-11 класи» та «Фізична культура. Профільний рівень, 10 – 11 класи» (авт. колектив: Єрмолова В., Іванова Л., Смоліус Г. та ін).

Тестові завдання з теоретико-методичних основ фізичної культури та залікові вправи рекомендуємо підготувати окремо для учнів, які навчалися за програмами для рівня стандарту, і окремо – для учнів, які навчалися за профільним рівнем. Практичні завдання інструктивно-оздоровчого спрямування можна підготувати однотипні і для всіх рівнів вивчення.

Кожен (кожна) учень (учениця), який (яка) проходить атестацію з фізичної культури, має отримати інструкцію з виконання тестових завдань, індивідуальний варіант роботи (теоретико-методичних основ фізичної культури) відповідно до рівня стандарту чи профільного рівня.

Варіант атестаційної роботи з теоретико-методичних основ фізичної культури рекомендуємо укласти з 36 тестових завдань, що відповідатимуть вимогам до знань випускників з предмета. До кожного із завдань можна включити 4-5 варіантів відповідей, серед яких правильною є одна. Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал. Максимальна кількість балів – 36, що відповідатиме 12 балам шкалою оцінювання навчальних досягнень учнів.

Варіант практичної частини інструктивно-оздоровчого спрямування та залікових вправ для кожного з учнів обирається шляхом випадкового вибору учнями білетів. Білети повинні містити два завдання: практична частина інструктивно-оздоровчого спрямування і залікова вправа (окремо для хлопців та дівчат).

Для підготовки практичної частини рекомендуємо включити завдання інструктивно-оздоровчого спрямування, що дозволять оцінити вміння учнів організувати й проводити індивідуальні та групові заняття різного спрямування, фізкультурно-оздоровчі заходи у режимі дня, рухливі ігри.

Загальну оцінку за атестацію з фізичної культури рекомендуємо визначати як середнє арифметичне трьох випробувань: тестових завдань з теоретико-методичних основ фізичної культури, практичних завдань інструктивно-оздоровчого спрямування та залікових вправ.

До проходження атестації допускаються учні основної медичної групи, які мають медичний дозвіл: списки учнів, які проходять зазначене випробування, завіряються лікарем медичної установи, що обслуговує навчальний заклад.

Технології

Завдання атестаційних робіт для проведення атестації з технологій: технічні види праці чи обслуговуючі види праці мають охоплювати як базовий модуль навчальної програми так і варіативні модулі, які освоювали учні в 10 та 11 класах.

Кожен варіант може містити по декілька завдань різних рівнів складності: завдання репродуктивного змісту; застосування набутих знань на практиці; завдання на проектно-технологічну компетентність; завдання на творче застосування знань на практиці тощо.

Кожен варіант атестаційних робіт повинен оцінюватися однаковою кількістю балів.

На виконання завдань атестації відводиться 90 хвилин. Під час виконання завдань дозволяється використовувати калькулятор.

Атестацію учнів, які навчалися за *технологічним профілем*, проводять відповідно до спеціалізацій, за якими здійснювалось навчання.

У випадку, коли навчання за технологічним профілем відбувалося на базі міжшкільних навчально-виробничих комбінатів, професійно-технічних навчальних закладів, опорних загальноосвітніх шкіл тощо, учні можуть проходити атестацію в цих закладах. При цьому, склад комісій та порядок оформлення документації заздалегідь визначаються спільно місцевими органами управління освітою і адміністраціями закладів.

Художня культура (9, 11 класи)

При розробленні завдань для проведення атестації рекомендуємо враховувати, що зміст завдань має охоплювати основні розділи й теми шкільного курсу з художньої культури, метою якого є художньо-естетичний розвиток особистості й формування комплексу ключових, предметних і міжпредметних компетентностей. Виконання завдань дасть можливість визначити рівень засвоєння учнями державного стандарту та чинних навчальних програм з предмету.

Тому письмову роботу для атестації доцільно структурувати із завдань різного типу та рівня складності, що дасть можливість більш повно оцінити виконання їх учнями.

До завдань рекомендуємо включити:

- тестові завдання «закритого» типу з однією чи кількома правильними відповідями, що передбачатимуть перевірку знань учнів окремих художніх фактів, загальну орієнтацію у явищах художньої культури, мислення і діяльність репродуктивного характеру;

- візуальні тести на встановлення відповідності між художнім образом твору і його змістом, належністю до певного виду, жанру, стилю або напряму мистецтва, на усвідомлення учнями художньо-мовних засобів, основних понять і термінів, які спрямовані на перевірку вмінь учнів сприймати та розуміти художні твори, знань основної мистецької термінології як прояву художнього мислення і діяльності реконструктивного характеру;

- завдання на порівняння, систематизацію та узагальнення фактів і явищ художньої культури, які передбачатимуть перевірку уміння аналізувати й

інтерпретувати твори мистецтва, застосовувати пояснення і приклади як прояв ключових і предметних компетентностей, самостійного художнього мислення і діяльності конструктивного характеру.

Для перевірки навичок учнів практично застосовувати набуті художні знання і вміння у життєвих ситуаціях до атестації рекомендуємо включити завдання творчого характеру, спрямовані на перевірку сформованості художнього мислення учнів і діяльності творчого характеру, комплексу ключових, предметних і міжпредметних компетентностей: художньо-творчі завдання, спрямовані на перевірку уміння учнів встановлювати взаємозв'язки між видами мистецтва та між художніми й життєвими явищами; оцінки прояву самостійного художнього мислення і діяльності творчого типу (створення візуального образу); завдання, які потребують активної художньо-творчої уяви, використання оригінальних асоціацій, паралелей, аналогій і здатності до практичного застосування набутих художніх знань. З-поміж різноманітних видів завдань творчого характеру у письмовій роботі може бути запропоновано виконання *міні-проекту*, завданням якого передбачатиметься комплексна перевірка сформованості художнього мислення учнів і діяльності творчого характеру (створення візуального образу).

Директор департаменту

Ю.Г. Кононенко